

Blijkens de „Actes de la Préfecture du département de la Roer — (tot welk Roerdepartement ook 'n groot gedeelte van Limburg behoorde) — werden nog in December 1809 een aantal premies gesteld op het doden van wolven.¹⁾

En dat behoeft ons heelemaal niet te verwonderen als we lezen wat Gerh. Krekelberg in de zoo even geciteerde Nedermaas, 4de Jrg. No. 1, schrijft over: „de laatste Wolven in Limburg”. Blijkens dat artikel is de heer Aug. Meijers, teekenaar aan het kadasterbureau te Roermond in 't bezit van 'n aquarel, waarschijnlijk afkomstig uit 't archief van Roermond, welke 'n wolf vertoont, die 'n meisje wegsleept, en verder vertoont een aantal gewapende jagers en op den achtergrond een kerkje, dat, te oordeelen naar de ligging, richting en omgeving, waarschijnlijk het Godshuis van Beesel bij Swalmen moet verbeelden. Links en rechts van de prent zijn nog goed leesbaar respect. „Département de la Meuse en Arrondissement. Ruremonde.” Onder de tekening vinden we als titel boven de in verticale vakjes verdeelde explicaties geschreven staan: „Etat nominatif des Enfants qui ont été dévorés par des loups dans la commune de Beesel et ses environs constatés par des Procès-verbaux”.

Deze lijst bevat vanaf 31 Juli 1810 tot en met 5 Juni 1811 niet minder dan 13 slachtoffers door wolven verminkt of gedood te Beesel, Helden, Posterholt, Kessel en in de naburige plaatsen Bruggen, Niederkruchten, Arsbeck, Mulbracht en Elmpt.²⁾ Waar steeds beweerd wordt dat de wolf zich in Limburg en in naburig grensgebied vertoont gedurende strenge winters, is 't opvallend dat deze 13 „overvallen” gebeurden in de maanden Mei, Juni, Juli, Aug., Sept., Oct. en November.

P. H. Witkamp, Jaarboekje van „Natura Artis Magistra” te Amsterdam 1870 p. 191, verhaalt dat er in 1869 twee jonge wolven zouden gevangen zijn in de bosschen van Schinveld, nadat men korten tijd te voren jacht had gemaakt op de beide ouden.

Waar dit feit, naar m'n meening, nog ter plaatse te controleeren moet zijn, wendde 'k me op 12 Aug. l.l. met 'n schrijven tot den huidige Burgemeester van Schinveld, den heere P. Bosch, met verzoek of hij wellicht, bij ouden van dagen in zijne gemeente, over die wolven van 1869 inlichtingen wilde vragen.

Heel bereidwillig heeft hij zulks gedaan.

Zijn antwoord d.d. 17 Aug. luidde: „Wij hebben de eer U mede te deelen dat volgens ingewonnen inlichtingen bij oude personen hier vroeger wel wolven in strenge winters in de bosschen geweest zijn, volgens eenigen in 1845, maar van 1869 is ons niets bekend”.

Waar 'k wist dat zich ten pastoreele huize

van Schinveld 'n zoogenaamd Memorieboek bevindt, waarin door den voormaligen Schinvelder pastoor Joors vanaf 1850—1870 allereerste merkwaardige feiten, zijn parochie betreffende, zijn opgeteekend — ik heb dat Memoriale al 'ns 'n keer geciteerd in No. 9, Sept. 1912 van ons Maandblad, naar aanleiding van een door dien pastoor beweerd voorkomen van de Waternoot in de buurt van Schinveld, — wendde 'k me ook nog tot den tegenwoordigen Pastoor den Z. Eerw. Heere J. Boymans, met verzoek me den tekst te willen mededeelen betreffende de Waternoot in dat Memoriale en tevens te willen nazien of er in 't boek iets staat omtrent Wolven.

Z'n antwoord was: „Het heele Memoriale van 1850—70, opgeteekend door den W.E. Pastoor Joors heb ik nagezien. Daarin staat van de bewuste Waternoot het volgende: „In het Ven te Schinveld, genaamd het Riool en de Schans, twee diepe vuilnissen, wast de Cernannium of Waternoot (Chataine d'eau) een kostbare truffel; (la description de cette plante dans le dictionnaire de l'histoire naturelle art. Tribula aquatique — Tribulus aquaticus —). Deze plant vindt men ook in de Brouwketel zoogenaamd, gelegen in het Etsenrader broek en Schinvelder broek aangrenzend”.

Van wolven echter, die in de Sch. bosschen zouden zijn aangetroffen heb ik daarin niets kunnen vinden”.

Aldus de huidige Pastoor van Schinveld in z'n schrijven aan mij van 20 Aug. l.l. En dies meen 'k te mogen bemerken dat de Wolven van Schinveld uit 1869 legendarisch zijn.

Ouden van dagen kunnen ze zich niet herinneren en in het Memoriale van Pastoor Joors, waarin alles wat de parochie betreft, zoo consciëntieus staat opgeteekend — (getuige de Waternoot!) — komen ze niet voor.

CLÉMATIS VITALBA L.

Boschrank is één der karakterplanten van 't krijtgebied. Als men haar buiten dit gebied aantreft, is er de grond vrij sterk kalkhoudend. Als ook de bovenlaag gewone kalkarme leem of zand, in de helling kan men dan toch de lossere, lichter gekleurde „erdmergel” vinden. Deze is door heel ons gewest verspreid, zelfs tot aan de randen van de groote heide ten N.O. van Heerlen.

Zoo kan men haar aantreffen te Spaubeek (Vrouwenbosch, Hobbeldrade, Diependaal) Schinnen (Terborg, Slakdal, Wolfhagen, Puth, Stammen, Sweijkhuizen, Winterraak) Oirsbeek (Steinberg) Beek (Kelmont, Geveik, Genhout) Wijnandsrade, Schaesberg (Meezenbroek) Munstergeleen (Watersloij) Heerlen (Terworm) Hoensbroek (Vaesrade) Brunssum, Merkelbeek.

In 't zuiver zandgebied en in 't veen ontbrekt ze.

Op de heuvels tusschen Elsloo en Bunde

¹⁾ Schriftelijke mededeeling van Dr. W. Goossens, Rijksarchivaris, Maastricht.

²⁾ Zie: „De Nedermaas” l.c.

groeit ze op veel plaatsen, waar de grond sterk kalkhoudend is door schelpenklei.

Ook op andere kalkrijke gronden te Ulestraten, Geulle, Bunde en Elsloo komt ze veel voor, tot Stein en Urmond.

Aan den rand der krijtzône ziet men haar dikwijls tot op 'n half uur afstand van 't krijt op kalkarmen bodem, maar dan ligt hierop toch 'n laag die gevormd wordt door stofdeeltjes die dagelijks met wind of met regenwater van 't krijt werden afgevoerd en opgehoopt. Hierin kiemen de zaden en kan zich de plant ook verder ontwikkelen. Wordt de kalkaanvoer minder, dan worden de struiken geel en gaan kwijnen. Men kan dit goed waarnemen o.a. bij Valkenburg, naar den kant van Arendsgenhout en Heek; bij Klimmen tot Retersbeek, Hoenshuis bij Voerendaal tot Haeren, Cortenbach en ten Esschen.

Benoorden Sittard treft men *Clematis* aan bij Echt bij 'n ouden Geleenloop, bij Ohé en Laak (Fesanebosch, Steenerbosch) en verder noordwaarts op verschillende plaatsen in 't Maasdal tot Mook-Middelaar en verder in Noord-Brabant. Hier is ze dus 'n typische Maasfluviatiel. Daar 't Maaswater ook daar nog kalkhoudend zal zijn, zullen er de gronden daar 't ook wel zijn.

Te Susteren naar den kant van Grasbroek, waar moeraskalk in den bodem zit, en men enkele plantsoorten aantreft die in 't krijtland thuis hooren, is Boschrak nog niet gezien.

In N.-Nederland wordt ze opgegeven voor haast iedere provincie, doch dan telkens maar voor een paar plaatsen en nergens is daar aaneengesloten gebied.

Clematis Vitalba is wel iets veranderlijk, maar vaste variëteiten zijn er maar weinig van.

De bladen hebben óf eivormige gave blaadjes met afgeronden voet (*typica* Beck. = *normalis* Kuntze = *integrata* Godron) óf grof ongelijk getande tot gelobde blaadjes met afgeronden of meer versmalden voet (*odontophylla* Born. = *crenata* Jord.). Soms is de voet sterk hartvormig (*cordata* Royle).

Nu kan men wel hier of daar heele struiken of zelfs 'n heele vegetatie aantreffen, waarbij alle blaadjes op één dezer wijzen gevormd zijn, maar 't meest komen de twee eerstgenoemden bij elkaar en vaak aan dezelfde heester voor, en zelfs door overgangen verbonden.

De var. *taurica* Bor. = *syriaca* Boiss. met zeer diep en onregelmatig ingesneden blaadjes is hier niet inheemsch; ze wordt zelden gekweekt.

De vorm met smal lancetvormige blaadjes (*angustisecta* Greml.) groeit o.a. te Bemeulen in 't Koelenbergbosch.

Exemplaren met uitsluitend enkelvoudige bladen (*simplicifolia* Godr.) zijn hier nog niet waargenomen.

Toevallig zitten wel eens enkele of veel bladen in kransen van drie.

De bloemen zitten in rijkbloemige schijn-

schermen in de oksels der bladen tot aan 't eind der takken; ze zijn van buiten iets groenachtig, van binnen roomwit.

Bloemen met 5—6 kroonbladen of zelfs dubbele of gevulde bloemen ziet men zelden, en dan nog slechts 1—2 onder normale, evenzoo bloemen met vergroeide kroonbladen.

De meeldraden zijn ook geelwit, zeer zelden oranjekeurig (*chrysostemon* Favr.). De groenwitte stempels zijn eerder rijp dan de helmknoppen, zooals bij 't heele geslacht *Clematis*.

De bloemen bevatten geen honig, alleen stuifmeel, ze zijn daarom betrekkelijk eenvoudig van vorm. Toch ziet men wel aardige insecten op bezoek, maar ook wespen en horels.

Ze geuren iets prikkelend naar trimethylamine.

De vruchten zijn eerst groen, bij rijpheid roodbruin. Ieder zaadje is voorzien van 'n zijig aanhangsel, dat zich later als 'n fijn veertje uitspreidt en dan met de bolvormig gerangschikte vruchten 'n kunstig geheel vormt. Ze blijven nog lang in 't jaar aan de plant zitten.

* * *

Deze snelgroeijende heester behoort tot die groep van klimplanten waarbij niet de stam maar 't onderste gedeelte van 't steeltje van 'n afzonderlijk blaadje de rol van ringelrank vervult. De aanraking met 'n andere plant of 'n ander geschikt voorwerp werkt als 'n prikkel op 't steeltje, zoodat dit er ringvormig omheen gaat liggen. De gevoeligheid is rondom dezelfde.

Bij 't kasteel Goedenraad klimt ze hoog in de sparren van waaruit ze haar lange takken als bloemenguirlandes sierlijk daarheen slingerd. Hier steken ook tot laat in 't najaar de witwollige vruchten zoo mooi af tegen de altdigroene boomen.

Ook op rotsen, o.a. in de Plenkert, is 't 'n fraai gezicht, wanneer ze deze als met 'n sneeuw bloesemtapijt overdekt, terwijl ze haar bladtwijgen langs de steenen laat hangen.

Ze vormt soms natuurlijke priëlen. Voor dit doel ziet men haar wel eens aangeplant door menschen die naar elders moesten verhuizen, als 'n herinnering aan hun vroegere woonplaats.

Ze kan nog al wat schaduw verdragen, maar zou hoogstens 25 jaar oud worden; de stam kan dan beneden zoo dik worden als 'n halve arm.

* * *

We mogen ons verheugen dat deze schoone klimster wel nooit gevaar zal loopen zooals zooveel andere uit ons gewest te verdwijnen, maar altijd 'n sieraad zal blijven van ons mooi Limburgsch land.

A. DE WEVER.